

Nr 151

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående begränsad förtidsinlösen av vissa av svenska statens obligationslån; given Stockholms slott den 11 september 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en på visst sätt begränsad förtidsinlösen av de obligationer som utgetts av svenska staten under åren 1934—1953.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 11 september 1970.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, SVEN-ERIC NILSSON, ODHNOFF, WICKMAN, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *begränsad förtidsinlösen av vissa av svenska statens obligationslån* och anför.

Inledning

Under 1930- och 1940-talen och i början av 1950-talet emitterade staten ett antal långfristiga obligationslån med en räntefot av mellan 2 3/4 % och 3 1/2 %. När ränteläget sedermera under 1950- och 1960-talen blev högre, föll kurserna för dessa lån. De som köpt obligationer av dessa lån till parikurs får således vidkännas betydande kapitalförluster för den händelse de behöver realisera obligationerna. Huvudparten av lånen torde ligga hos institutionella placerare, såsom försäkringsbolag och banker. Emellertid förekom i betydande utsträckning teckning också från enskilda personers sida och en del av dessa har alltjämt kvar sina obligationer. Detta gäller de s. k. *försvarslånen*.

Det första försvarslånet emitterades år 1940. Lånet löpte med 4 % ränta och förföll till betalning efter fem år. År 1941 utgavs ytterligare ett försvarslån, som bestod av ett tioårigt 4 % lån och ett tioårigt lån med 3 % ränta och 1 % vinstutlottning. Slutligen emitterades år 1942 ett tredje försvarslån, vari ingick ett fyrtioårigt 3 1/2 % lån och ett femårigt 3 % lån samt sparobligationer.

Försvarslåneemissionerna understöddes av en omfattande propaganda. I teckningen deltog ett betydande antal enskilda personer. Teckningen skedde bl. a. genom löneavdrag.

Av försvarslånen är 1942 års 3 1/2 % lån allttjämt utelöpande (inlöses senast 1982). De övriga lånen inlöstes på förfallodagarna, delvis genom konvertering. Därvid övergick 1940 års 4 % lån i 1945 års 3 % lån, som förfaller 1986. Det andra försvarslånets båda obligationslån övergick i 1951 års 3 1/2 % lån, som förfaller år 1993. Det femåriga 3 % lån som ingick i det tredje försvarslånet övergick i 1946 års 3 % lån, som förfaller år 1992. I vissa fall erbjöds även premieobligationer som konverteringsalternativ.

När det första försvarslånet förföll till betalning år 1945, erbjöds obligationsinnehavarna bl. a. möjlighet att byta till statens 3 % obligationslån av den 1 november 1945. Detta lån emitterades till parikurs. Riksgäldskontoret har sedan år 1955 rätt att lösa lånet till pari tre månader efter uppsägning. Sedan år 1945 har emellertid ränteläget efterhand blivit högre, vilket haft till naturlig följd att riksgäldskontoret inte begagnat sig av denna rätt. Marknadskursen har på grund av räntehöjningarna gradvis fallit och är f. n. 58 1/2 % av nominella värdet. Obligationerna av detta lån har alltså — om de säljs nu — förlorat närmare hälften av sitt nominella värde.

Bland de enskilda personer som accepterade erbjudandet om konvertering av sitt försvarsobligationsinnehav till 1945 års lån fanns säkerligen ett stort antal som tidigare inte innehaft långfristiga obligationer och som saknade tillräcklig erfarenhet av och kännedom om ränteobligationer bl. a. i fråga om den allmänna räntenivåns inverkan på obligationskursen. Som ett exempel kan nämnas att åtskilliga obligationsinnehavare trodde att den rätt till inlösen som för riksgäldskontorets del inträdde år 1955 var ömsesidig och att de alltså fr. o. m. nämnda år kunde få sina obligationer inlösta på egen begäran.

De förhållanden som nu berörts angående 1945 års lån är i stora drag desamma såvitt rör övriga lågprocentiga statsobligationslån med återstående lång löptid. För samtliga lån gäller att riksgäldskontoret har rätt att lösa in lånen före den utsatta återbetalningsdagen. Denna rätt inträder som regel sedan tio år förflutit från det lånet emitterades. Det från obligationsinnehavarnas synpunkt i kurshänseende sämst ställda lånet över huvud taget är 1934 års 3 % lån, som löper utan fastställd återbetalningstid. Detta lån har i dagens läge en kurs av 42 %.

Till riksgäldskontoret har gång efter annan gjorts framställning från enskilda innehavare om förtidsinlösen av sådana lågprocentiga obligationer som är aktuella i detta sammanhang, främst obligationer av 1945 års lån. Sådana framställningar har emellertid hittills avvisats.

I följande tabell redovisas vissa uppgifter om svenska statens räntelöpande obligationslån.

Svenska statens räntelöpande obligationslån: kurser m. m.

Lån	Räntefot	Inlösesenast	Återstående löptid 31.12. 1969	Utestående lånebelopp 31.12. 1969 milj. kr.	På Stockholms fondbörs noterade köpkurser i %			
					juni 1954	31.12. 1969	8.9. 1970	
1934	30/12	3	—	evig	151,0	94	42	42
1937	1/2	3	1997	28	49,3	94	50 1/4	49
1937	1/3	3	1997	28	32,8	94	50 1/4	49
1941	15/12	3 1/2	1981	12	321,4	98 1/4	69 3/4	69 1/2
1942	15/8	3 1/2	1982	13	328,7	98 1/4	68 3/4	68 1/2
1943	15/3	3 1/2	1988	18	231,5	98 1/4	62 1/4	61 1/2
1943	15/4	3 1/2	1988	18	356,9	98 1/4	62 1/4	61 1/2
1943	1/11	3 1/2	1990	21	320,5	98 1/4	60 1/4	59 1/4
1944	15/3	3 1/2	1992	22	214,1	98 1/4	58 3/4	57 1/2
1944	15/12	3 1/2	1994	25	486,2	98 1/4	57 1/4	55 1/2
1945	1/7	3	1985	16	366,6	94 1/8	60 1/4	60
1945	1/11	3	1986	17	253,8	94	58 3/4	58 1/2
1946	1/2	3	1991	21	593,9	94	54 1/4	53 1/2
1946	15/12	3	1992	23	228,7	94	53 3/4	52
1951	15/6	3 1/2	1993	24	258,4	99 1/4	58 3/4	56 3/4
1952	10/2	3 1/2	1994	24	200,0	99 1/4	57 3/4	56
1953	5/10	3 1/2	1978	9	200,0	100	74 1/4	74 1/2
1953	14/12	3 1/2	1978	9	200,0	100	74 1/4	74 1/2
Summa	—	—	—	—	4 793,8	—	—	—
1954	15/3	3 1/2	1973	3	200,0	—	85 3/4	85 1/4
1954	10/11	4	1970	1	672,0	—	94 1/2	98 7/8
1955	9/5	4 1/2	1979	9	434,3	—	80 3/4	80 1/2
1956	20/3	4 1/2	1980	10	250,0	—	79 3/4	79
1956	10/12	4 3/4	1980	11	200,4	—	80 3/4	80
1959	5/2	5	1974	4	150,0	—	88 1/4	88 1/2
1959	5/10	5	1975	6	300,0	—	85 3/4	85 1/4
1960	12/4	5 1/2	1975	5	1 074,0	—	90	90
1963	15/3	4 1/2	1981	11	400,0	—	79	77 3/4
1963	15/11	5 1/4	1977	8	300,0	—	85 1/4	85
1964	18/3	5 1/4	1982	12	201,1	—	83 3/4	82 1/4
1964	19/3	5 3/4	1980	10	325,0	—	89 1/4	87
1964	17/12	6	1980	11	266,8	—	90 1/2	87 1/2
1965	18/3	6	1976	6	400,0	—	93	91
1966	16/9	6 3/4	1977	8	450,0	—	95	94
1967	30/8	5 1/2	1971	1	607,0	—	94 1/2	97 1/4
1967	17/11	5 3/4	1978	8	550,0	—	89	87 1/2
1968	19/3	6 1/2	1979	9	600,0	—	94	91 1/2
1968	18/3	6 1/4	1970	—	900,0	—	99	—
1968	2/5	6 1/4	1978	8	700,0	—	92 3/4	91
1968	18/9	6 1/4	1971	1	400,0	—	95 3/4	97 3/4
1968	25/10	6	1979	9	775,0	—	91 1/4	88 1/2
1969	23/1	6	1984	14	800,0	—	89	86 3/4
1969	5/6	6 3/4	1979	9	900,0	—	95 1/2	93
1969	3/9	7 1/4	1980	10	800,0	—	—	97 1/2
1970	20/1	7 1/4	1985	15	563,2	—	—	97 1/2
1970	19/5	7 1/4	1982	—	—	—	—	97 1/2

Anm. Tabellen upptar samtliga utelöpande räntebärande obligationslån (med undantag av sparobligationer).

Departementschefen

De statliga obligationslån som jag närmare uppehållit mig vid i inledningen emitterades under en period då ränteläget var lågt. De som från början placerade sina medel i dessa lån räknade med att ränteläget också framdeles skulle förbli lågt. Många av de enskilda personer som var obligationsköpare kan antas ha saknat närmare kännedom om och erfarenhet av kapitalplacering i långfristiga obligationer. Ränteutvecklingen har lett till en fördubbling av marknadsräntan på långfristiga obligationer och ett däremot svarande kursfall för de lågprocentiga obligationerna. Enligt min mening finns det särskild anledning att uppmärksamma de olägenheter som till följd av dessa kursförluster drabbat enskilda personer som placerade medel i försvarslånen och som fortfarande har försvarsobligationer eller obligationer tillhörande lån, i vilka fyra av försvarslånen delvis konverterats. Försvarslånen såldes under speciella förhållanden som medförde att åtskilliga småsparare som annars skulle ha stått främmande för obligationsplacering som sparform placerade sina medel i obligationer. Kursförlusterna på försvarslånen och de lån i vilka de delvis övergått är i dag betydande.

Mot den bakgrund jag här tecknat är det enligt min mening rimligt att staten—låntagaren i viss utsträckning ger dem som förvärvade lågprocentiga obligationer och fortfarande har obligationerna i behåll möjlighet till omplacering av kapitalet i tillgångar som i fråga om avkastning bättre svarar mot nuvarande ränteläge. Detta kan lämpligen åstadkommas genom att staten utnyttjar sin rätt att till pari förtidsinlösa sådana lågprocentiga obligationer som alljämt har relativt lång tid kvar till den slutliga inlösendagen. Härigenom skulle obligationsinnehavarna kompenseras för sina nominella kursförluster. En sådan förtidsinlösen skulle däremot inte inrymma någon ersättning utöver fastställda låneramar, exempelvis för att obligationsinnehavarna under en följd av år fått nöja sig med en låg ränteavkastning eller värdeförsämring. Jag är starkt medveten om att en åtgärd av den typ som här skisserats kan bli föremål för kritik från flera utgångspunkter. Men med tanke på att åtgärden i främsta rummet är inriktad på att kompensera småsparare, och därtill ovana obligationsköpare, för opåräknade förluster vill jag ändå förorda att en förtidsinlösen av ifrågavarande obligationer kommer till stånd. Det bör understrykas att åtgärden av olika skäl måste bli begränsad och att den är av engångsnatur. I det följande kommer jag att ange den omfattning en förtidsinlösen av angivet slag bör ha och de villkor som enligt min mening bör gälla härför.

De obligationslån som jag har i åtanke är en grupp om 18 lån som emitterats under åren 1934—1953. Lånen finns upptagna i den övre delen av den förut återgivna tabellen. Dessa lån har en räntefot av 3 eller 3 1/2 % och de flesta av dem har en återstående löptid överstigande 10 år. Kursvärdet den

31 december 1969 varierade mellan 42 % och 74 1/4 %. Så när som på två lån låg kursen under 70 %. För senare utgivna lån låg kursen på omkring 80 % eller däröver. Jag vill därför föreslå att endast obligationer avseende lån inom den angivna lånegruppen på 18 lån får inlösas i förtid.

Huvudprincipen bör vara att rätt till sådan inlösen skall tillkomma endast den som förvärvat obligation till pris i närheten av pari och som alltsedan förvärvet innehått obligationen. Av bl. a. statsfinansiella skäl måste vissa inskränkningar göras, vilket skall diskuteras i det följande. Jag avser därvid sådana frågor som bestämmande av kretsen inlösningsberättigade obligationsinnehavare, maximering av inlösningsbeloppet och krav på viss tids innehav för rätt till inlösen. För att underlätta ställningstagandet till dessa frågor vill jag till en början redovisa en inom riksgäldskontoret, delvis med ledning av obligationsinskrivningarna i statsskuldboken, gjord uppskattning av antalet obligationsinnehavare och deras innehav av obligationer tillhörande nyssnämnda 18 obligationslån.

Det sammanlagda utelöpande lånebeloppet för ifrågavarande lån är f. n. 4 794 milj. kr. Härav var den 31 december 1969 93,8 % eller 4 498 milj. kr. inskrivet i statsskuldboken. Antalet fysiska personer som äger obligationer av ett eller flera av lånen uppskattas vara mellan 10 000 och 20 000, med ett genomsnittligt obligationsbelopp på ca 5 000 kr. Fysiska personers innehav skulle alltså representera ett sammanlagt lånebelopp på mellan 50 och 100 milj. kr. Ca 95 % av obligationsägarna uppskattas ha innehav på högst 10 000 kr. och endast undantagsvis överstiger innehaven 25 000 kr. Antalet juridiska personer m. fl. som äger obligationer av ifrågavarande 18 lån kan uppskattas till omkring 5 000. För de allra flesta överstiger innehaven 25 000 kr.

När det gäller att ta ställning till frågan om en eventuell begränsning av kretsen av obligationsinnehavare som skall vara berättigade till förtidsinlösen vill jag till en början framhålla, att rätten till förtidsinlösen är motiverad av bl. a. hänsyn till sådana enskilda personer, beträffande vilka det med fog kan antas att de saknade nödvändig kännedom om och erfarenhet av obligationsköp. Detta leder närmast till att endast fysiska personer bör komma i fråga i förevarande sammanhang och att större institutionella placerare som banker och försäkringsbolag lämnas utanför. Förutom nu nämnda kategorier placerare finns det emellertid en del sammanslutningar som av delvis samma skäl som fysiska personer bör äga rätt till inlösen. Jag tänker då närmast på understödsföreningar, begravningskassor, ideella föreningar (lottaföreningar, försvarsföreningar) och stiftelser. En kategoriklyvning inom gruppen juridiska personer med därav följande omständliga prövningsförfarande måste av praktiska skäl avvisas. Inlösningsförfarandet bör ske efter så enkla normer som möjligt. Av dessa skäl och eftersom, som jag skall beröra i det följande, inlösningsbeloppet föreslås maximerat för varje obligationsinne-

havare vill jag förorda att rätt till förtidsinlösen skall tillkomma alla kategorier obligationsinnehavare.

Av det nyss anförda framgår att frågan om *maximering av inlösningsbeloppet* har starkt samband med att någon begränsning inte föreslås i fråga om kretsen inlösningsberättigade obligationsinnehavare. Också andra skäl talar för en maximering. Av bl. a. statsfinansiella skäl kan det sålunda inte bli tal om att staten som låntagare i förtid skall åta sig att återbetala hela det ifrågavarande upplånade beloppet. En övre gräns för statens åtagande härutinnan måste sättas. Gränsen kan lämpligen bestämmas genom att ett högsta totalt inlösningsbelopp fastställs för varje obligationsinnehavare oavsett om kapital är placerat i ett eller flera av de ifrågavarande obligationslånen.

Inom riksgäldskontoret har, på grundval av den i det föregående redovisade uppskattningen av antalet obligationsinnehavare och deras obligationsinnehav, omfattningen av en förtidsinlösen som utnyttjas av alla därtill berättigade beräknats vid olika maximibelopp. Vid ett högsta belopp i det enskilda fallet av 10 000 kr. skulle det totala beloppet för inlösen uppgå till mellan 100 och 150 milj. kr. Motsvarande belopp vid en gräns av 25 000 kr. ligger mellan 175 och 225 milj. kr. samt vid 50 000 kr. mellan 300 och 350 milj. kr. Kostnaden för staten — utöver de administrativa kostnaderna — motsvarar i dagens läge en årlig räntekostnad på ca 4 milj. kr. per 100 milj. kr. förtidsinlöst belopp genom att detta lånebelopp s. a. s. "konverteras" från 3—3 1/2% till dagens betydligt högre räntenivå.

En skälig avvägning mellan de intressen som här gör sig gällande förefaller mig kunna uppnås om maximibeloppet i det enskilda fallet sätts till 25 000 kr. Därigenom tillgodoses enskilda personer och de mindre placerarna inom gruppen juridiska personer i betydande utsträckning utan att belastningen på statsverket blir alltför betungande. Jag förordar alltså att varje obligationsinnehavare får rätt att inlösa obligationer av ifrågavarande lån till ett sammanlagt belopp av högst 25 000 kr.

Jag övergår här efter till frågan om *krav på viss tids innehav* för rätt till förtidsinlösen. Den för innehavarna av äldre obligationer ofördelaktiga kursutvecklingen började under år 1954 i samband med ändringen av räntepolitiken. Olägenheterna härav har som antytts i det föregående drabbat främst den som före denna tidpunkt förvärvat obligationer till parikurs eller däromkring och som fortfarande innehar obligationerna. Det synes mig därför rimligt att rätten till förtidsinlösen görs beroende av att vederbörande innehaft obligationerna i fråga oavbrutet sedan den 31 december 1953 och fram till inlösningsdagen. Är denna förutsättning uppfylld saknar det betydelse på vad sätt obligationerna förvärvats. Presumtionen är ju den att obligationerna den 31 december 1953 i innehavarens hand representerade ett fullgott värde och att kursförlust uppkommit först efter denna dag. Jag föreslår alltså en kvalifikationstid av angiven omfattning.

Med ett sådant villkor sammanhänger vissa kontrollsvårigheter. Till denna fråga återkommer jag.

Den föreslagna regeln om viss kvalifikationstid kan emellertid inte tillämpas utan undantag. Har obligation förvärvats år 1954 eller senare genom arv, testamente, gåva eller bodelning, kan i vissa fall föreligga starka skäl för att förvärvaren för rätt till förtidsinlösen skall få räkna sig till godo också den tid fångesmannen innehaft obligationen. Jag tänker därvid på fall där obligationsinnehavaren leder sin rätt till obligationen från make eller föräldrar. I sådana fall där den genom kursutvecklingen uppkomna förlusten drabbat efterlevande make och barn synes det vara skäligt att de efterlevande får åtnjuta förmånen av förtidsinlösen i samma omfattning som den avlidne fått om han levat. Detsamma bör gälla i fråga om obligation som tilldelats make vid bodelning av annan anledning än makes död.

Jag förordar alltså att rätt till förtidsinlösen av obligation skall tillkomma också obligationsinnehavare som efter år 1953 erhållit obligationen genom arv, testamente, gåva eller bodelning, under förutsättning att han alltsedan fånget ägt obligationen, att förvärvet skett från make eller föräldrar, som oavbrutet haft obligationen i sin ägo sedan den 31 december 1953 och fram till det aktuella fånget. Har under kvalifikationstiden obligationen genom arv, testamente, gåva eller bodelning övergått först till make och därefter till makarnas barn, bör vid prövning av barnets rätt till inlösen som kvalifikationstid få räknas den sammanlagda tid föräldrarna innehaft obligationen. Med föräldrar bör i detta sammanhang jämföras adoptiv- och styvföräldrar ävensom den med vilken innehavaren stadigvarande sammanbott eller sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden.

Ett särskilt problem erbjuder det fall där ett dödsbo, när fråga om inlösen uppkommer, innehar obligation som den avlidne ägt under kvalifikationstiden fram till dödsfallet. Är make ensam dödsbodelägare eller utgörs dödsbodelägarna av make och barn eller av barn, bör i enlighet med nyss angivna riktlinjer förtidsinlösen tillåtas. I annat fall bör däremot dödsboet inte åtnjuta denna förmån.

Ekonomisk gemenskap i den mening som nyss angetts kan existera också utanför den trängre familjekretsen, t. ex. mellan samboende syskon, och skäl kan då finnas för att på samma sätt som i fråga om makar medge den som genom benefikt fång förvärvat obligation från en med honom samboende rätt att tillgodoräkna sig fångesmannens tid för innehav. Detta bör kunna ske efter särskild prövning i det enskilda fallet. Också i övrigt kan i vissa undantagsfall ett stelbent upprätthållande av kravet på viss kvalifikationstid medföra icke önskvärda konsekvenser och avskära obligationsinnehavare, som annars uppfyller de allmänna förutsättningarna för förtidsinlösen, från möjligheten härtill. Det bör därför finnas utrymme för en skälighetsprövning där man under beaktande av bakomliggande intentioner tar

hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Detta spørsmål ämnar jag behandla mera ingående under nästa avsnitt.

I fråga om förfarandet vid inlösningsen är det till en början självfallet att inlösen av obligationer skall ske genom riksgäldskontorets försorg. Det tillkommer sålunda fullmäktige i riksgäldskontoret att närmare reglera förfarandet. Jag ämnar i detta sammanhang endast ange de huvudlinjer i proceduren som enligt min mening bör gälla och ta upp vissa frågor som delvis sammanhänger med proceduren.

Det bör ankomma på obligationsinnehavaren att ta initiativ till inlösen. Detta bör ske genom ingivande av ansökan härom till riksgäldskontoret. Vid ansökningen bör fogas de obligationer som skall inlösas eller certifikat avseende sådana obligationer. Viss tidsfrist bör sättas ut för inlösningsärendes anhängiggörande så att fullmäktige i riksgäldskontoret relativt snabbt kan få en samlad bild av inlösningsens omfattning. En lämplig tidpunkt när ansökan senast skall inges torde vara den 31 mars 1971. Hinder bör dock inte möta för fullmäktige att behandla en ansökan som inkommit efter ansökningstidens utgång. En fråga av teknisk natur är när avräkning skall ske. Denna fråga får avgöras av fullmäktige med beaktande av de omständigheter som i olika avseenden kan påverka valet av lämplig tid för avräkning. Därvid bör uppmärksammas möjligheten av att sprida ut återbetalningen under en viss tidsperiod och på så sätt vinna fördelar i administrativt hänseende. — Formulär till ansökan om inlösen torde få fastställas av fullmäktige.

De i det föregående angivna villkoren för rätt till förtidsinlösen förutsätter viss prövning och kontroll av ansökningarna från riksgäldskontorets sida. Detta gäller främst villkoret om kvalifikationstid. Någon svårighet att kontrollera uppgiven innehavaretid föreligger inte i de fall där obligationsinnehavet varit inskrivet i statsskuldboken under hela den aktuella tiden. I övriga fall bör uppgiven tid för innehav i viss utsträckning kunna styrkas av sökanden exempelvis genom intyg från banker och deras notariatavdelningar. Kontrollen bör dock inte göras mera omfattande än som oundgängligen krävs.

Eftersom kontrollen inte kan göras fullständig i alla ärenden, är det av stor vikt att ansökningens uppgifter om tid för innehav är med sanningen överensstämmande. Viss garanti för riktigheten av uppgifterna i ansökning torde kunna uppnås genom att föreskriva viss form för avlämnande av uppgift i nämnda hänseende och införa straffansvar för oriktig uppgift. Bifaller riksdagen vad jag här förordar om inlösen av vissa obligationer, avser jag att senare föreslå Kungl. Maj:t att kungörelse utfärdas om skyldighet för sökanden att lämna skriftlig försäkran på heder och samvete att han och i förekommande fall hans fångesman innehaft obligationerna under den tid som uppgetts i ansökan. Ansvar för oriktig uppgift i detta hänseende kan då ådömas enligt 15 kap. 10 § brottsbalken.

Jag har tidigare i korthet berört angelägenheten av att i fråga om kravet på kvalifikationstid lämna utrymme för viss skälighetsprövning. Motivet härtill är närmast att fastställande av en tidsgräns för rätt att åtnjuta en förmån som regel är en svår avvägningsfråga och kan medföra skillnader mellan i övrigt likvärdiga fall på ömse sidor gränsen. Detta är särskilt framträdande i förevarande sammanhang, eftersom början av den för obligationsinnehavarna ofördelaktiga kursutvecklingen inte kan knytas till någon bestämd dag. Härvid kan framhållas dels att teckning av obligationer tillhörande lånet av den 14 december 1953 kunde ske fram till den 16 januari 1954 och likvid erläggas under hela januari månad, dels att obligationer tillhörande något av ifrågavarande 18 lån kan t. ex. under första halvåret 1954 ha omsatts till kurser i närheten av pari. Även i övrigt kan det finnas anledning att avvika från kravet på oavbrutet innehav under kvalifikationstiden. Obligationsinnehavaren kan kanske inte med säkerhet ange när han eller i förekommande fall hans fångesman förvärvat obligationen men göra sannolikt att så skett före år 1954. Möjlighet bör då finnas att efter särskild prövning kunna godta hans uppgifter. Det torde vara ogörligt att här uttömmande ange riktlinjerna för en skälighetsprövning. Den ledande principen bör dock vara att uppnå resultat som ligger i linje med intentionerna bakom förslaget till förtidsinlösen. I enlighet med det nu sagda bör fullmäktige i riksgäldskontoret ha befogenhet att, om särskilda skäl föreligger, i enskilda fall göra avsteg från det uppställda kravet på kvalifikationstid för rätt till förtidsinlösen. Talan mot beslut i ärende om förtidsinlösen bör inte kunna föras. Föreskrift härom bör tas in i riksgäldskontorets reglemente.

De statsfinansiella verkningarna av den föreslagna förtidsinlösen har redan berörts i det föregående. Storleken av det belopp, som beräknas kunna komma att inlösas ligger sålunda mellan 175 och 225 milj. kr. Den ökade räntekostnaden staten ådrar sig kan i dagens ränteläge uppskattas till ca 4 milj. kr. per 100 milj. kr. förtidsinlöst belopp och rör sig således årligen om 7—9 milj. kr., vilken kostnad minskar allteftersom de olika lånen återbetalningsdag infaller. Finansieringen av inlösningen och därav föranledd ökning av statens ränteutgifter får i vanlig ordning lösas av fullmäktige i riksgäldskontoret. Detsamma torde gälla finansieringen av de administrativa kostnader som inlösningen kan komma att medföra.

I detta sammanhang vill jag understryka önskvärdheten av att obligationsinnehavarna som alternativ till kontant likvid erbjuds konvertering till någon form av obligationer som riksgäldskontoret kan tillhandahålla. En förutsättning är dock att inlösningen kan samordnas med riksgäldskontorets emissionsverksamhet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t

- a) föreslår riksdagen att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att i överensstämmelse med de riktlinjer som

angetts i det föregående inlösa vissa av svenska statens obligationer i förtid,

b) föreslår riksdagen att i riksgäldskontorets reglemente intas en bestämmelse om att talan inte får föras mot beslut i ärende om förtidslösen av ifrågavarande obligationer.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

